Водгук на аўтарэферат дысертацыі
Талмачовай Святланы Аляксандраўны
"Мясцовыя органы дзяржаўнага кіравання па рэалізацыі аграрнай палітыкі расійскага урада на тэрыторыі Беларусі (1861–1914)",
прадстаўленай на суісканне вучонай ступені доктара гістарычных навук па спецыяльнасці 07. 00. 02 – айчынная гісторыя

Дысертацыйнае даследаванне С. А. Талмачовай прысвечана класічнай для гістарыяграфіі праблематыцы – дзяржаўным інстытутам, што заўседы захоўвае актуальнасць. У сувязі з развіццем нацыянальнай беларускай гістарыяграфіі і метадалагічнымі трансфармацыямі ў сучаснай гістарычнай навуцы дадатковую актуальнасць набывае не толькі стварэнне ўласна наратыва, але і пераасэнсаванне ўжо існуючых падыходаў і праблемнага поля даследаванняў.

Заслугоўвае увагі прадмет разгляду С. А. Талмачовай – менавіта тыя дзяржаўныя інстытуцы, якія ажыццяўлялі сувязь грамадства (сялянства, што складала абсалютную большасць насельніцтва Расійскай імперыі), і ўлады, якая на працягу звыш паловы стагоддзя ажыццяўяла аграрную мадэрнізацыю. Даследаванне "прывадных рамянеў", што прыводзілі ў дзеянне механізм рэформ на месцах, мясцовых умоў і рэакцыі на урадавыя распараджэнні прадстаўляецца не толькі цікавым але і, без перабольшавання, карысным і павучальным нават зараз. Гэта тым больш каштоўна пры паралельнай дэманстрацыі спецыфікі не толькі заходніх губерній у цэлым, але і іх заходніх і усходніх рэгіенаў.

Прапанаванае даследаванне стварае цэласную карціну рэалізацыі аграрных ператтварэнняў ў Расійскай імперыі ў парэформенны час, у дысертацыі пераканаўча даказана, што адмена прыгоннага права не была аднамомантнай з'явай, а ўяўляла сабой бесперапынны комплексны працэс, які разгортваўся стадыяльна, меў сваю унутраную логіку і структуру і быў уключаны ў мясцовы сацыяльна-палітычны кантэкст. Патрэбна адзначыць вялізарны вопыт даследчыка і маштабнасць выкананай працы – першая публікацыя па разглядаемай тэме выйшла яшчэ ў 2003 г.

Прызнаючы несумненную актуальнасць і навуковую каштоўнасць дысертацыйнага даследавання, было б, тым не меньш, пажадана ўдакладніць некаторыя пытанні.

Так, у аўтарэфераце аўтар неаднаразова выказвае ацэначныя меркаванні (напрыклад, на с. 29: "недастатковая эфектыўнасць работы названых інстытуцый (губернскіх па сялянскіх справах прысутнасцей – Л. Л.) прывяла да далейшага рэфармавання мясцовых па сялянскіх справах устаноў"; с. 31: "шматлікія нараканні з боку мясцовых улад і скаргі насельніцтва на дзейнасць земскіх участковых начальнікаў" і г.д. На жаль, фармат аўтарэферата не дазваляе высветліць, наколькі дадзеныя высновы

падмацаваныя эмпірычным матэрыялам. Незалежна ад таго, як дадзены аспект вытрыманы ў дысертацыі, можна сцвярджаць, што вывучэнне рэакцыі "знізу" на ўрадавыя мерапрыемствы з далучэннем усяго масіву крыніц прадстаўляецца перспектыўным кірункам паглыблення разглядаемай тэмы ў рэчышчы "грамадства і ўлада", "асоба і ўлада" і г.д.

Узнікае пытанне, якімі крытэрыямі аўтар кіраваўся пры вылучэнні двух асноўных тыпаў крыніц – неапублікаваных матэрыялаў справаводства і апублікаваных дакументальных матэрыялаў (с. 22–23). Крыніцы падзяляюцца, згодна з крытэрыем апасродкаванасці, на дакументальныя і наратыўныя. Пры гэтым апублікаванасць ці неапублікаванасць крыніцы, папяровы ці электронны яе носьбіт на сутнасці крыніцы не адбіваюцца.

Перыядызацыя гістарыяграфіі, прапанаваная аўтарам, у цэлым не выклікае пярэчанняў, аднак не зусім зразумела логіка наступнай фразы: "Публікацыі па тэме дысертацыі падзелены на дарэвалюцыйныя, савецкія і працы, якія былі падрыхтаваныя ў незалежных рэспубліках на постсавецкай прасторы і ў заходняй гістарыяграфіі да 2022 г." (с. 13). Заходняя славістыка існавала і ў эпоху СССР, і існуе зараз, але чамусці яна вылучана менавіта для характарыстыкі сучаснага перыяда.

Трэба адзначыць, што выказаныя заўвагі не могуць істотна паўплываць на высокую ацэнку праведзенай даследчыкам працы. Аўтарэферат дысертацыі падрыхтаваны у адпаведнасці з існуючымі патрабаваннямі, а Талмачова С. А. безумоўна заслугоўвае атрымання вучонай ступені доктара гістарычных навук.

Доктар гістарычных навук, дацэнт,
прафесар кафедры гісторыка-культурнай спадчыны
Беларускага дзяржаўнага універсітэта
культуры і мастацтваў Л. У. Ландзіна

Отдел правовой и кадровой работы

Подлинность подписи удостоверяю
Ведущий специалист отдела правовой и кадровой работы Ю.А.Рыбакова
15.05.2023